

MÜTƏLLİBZADƏ QARDAŞLARI VƏ AZƏRBAYCAN UŞAQ MƏTBUATI

Öz dövründə bir şair, publisist, ədəbiyyatşünas, din tarixçisi, tərcüməçi kimi tanınan Əlabbas Mütəllibzadə (Müz-nib) zamanasının görkəmli şəxsiyyətlərindən idi. Verilən məlumata görə, Bakının sonuncu xanı Hüseynəli xanın nəslindən olan Əlabbas Müznib rus imperiyasına, çarizmə qarşı nifrətini heç vaxt gizlətməmiş, milli azadlıq hərəkatı ilə sıx bağlı olmuş, buna görə də istər çar dövründə, istərsə də Azərbaycanda Sovet hökumətinin mövcudluğu zamanı daim təqibə məruz qalmışdır. 1912-ci ildə çar hökuməti onu Sibirə sürgün etmiş, 1937-ci ildə isə burjuva millətçisi kimi mühakimə olunmuşdur. 1938-ci ilin 28 avqustunda uzaq Vladivostok şəhəri yaxınlığında vəfat etmişdir.

Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti illərində oxucular arasında o qədər də tanınmayan Müznibin yaradıcılığı müstəqillik illərində

tədqiq edilmiş, əsərləri işıq üzü görmüşdür. Haqqında tədqiqat işlərini, Müznibin bədii əsərlərini araşdırdıqca aydınlaşır ki, onun fəaliyyət sahəsi çox geniş olub: ondan artıq qəzet və jurnalın nəşiri və redaktoru kimi çalışıb, tərcüməçilik sahəsində çoxsaylı işlər görüb, XIX-XX əsr Azərbaycan klassik ədəbiyyatının bir sıra nümayəndələrinin yaradıcılığını arayıb-araşdırıb, onların əsərlərini toplayıb. Araşdırmaçılar onun "Zənbur", "Hilal" və s. mətbu orqanlarda fəaliyyəti haqqında geniş məlumat vermişlər.

“XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda maariflənmə sahəsində bir canlanma yaranır, dünyəvi məktəblər açılır və bu məktəblər şəbəkəsi gündən-günə genişləndir. Və həmin səbəbdən dərsliklərin tərtibi və nəşri geniş vüsət almışdı. Lakin bütün bunlar heç də uşaqların mütaliəsi üçün kifayət deyildi, uşaq ədəbiyyatının yaranmasına böyük ehtiyac duyulurdu. Təbii ki, Əlabbas Müznib öz dövrünün maarifpərvər, tərəqqipərvər adamı kimi bu problemdən kənar qala bilməzdi.

Bu münasibətlə "Çəkməsilən", "Uşaqlara ibrət", "İbrət taziyanəsi", "Qiraət" və s. əsərlər yazıb kitab kimi çap etdirir və balaca oxucuların mütaliəyə olan tələbatını ödəyirdi. Bundan başqa, o dövrdə dərc olunan "Məktəb" adlı uşaq jurnalı ilə sıx əlaqə saxlamış və mətbu orqanda uşaqlar üçün xeyli əsər nəşr etdirmişdi. Jurnalın birinci nömrəsindən başlayaraq – 1911-ci ilin noyabrından 1915-ci ilin martına qədər bu jurnallarda uşaqlara məxsus mənzumələri, hekayələri dərc olunurdu.

Mütəllibzadələrdən Müznib özündən 15 yaş kiçik qardaşı Əmin Abidə böyük təsir göstərmişdi. Əmin Abid milli ruhda böyüyürdü, ədəbiyyatşünaslıq sahəsində nailiyyətləri var idi. Böyük qardaşı kimi, öz xalqını, millətini sevmiş, vətənin azadlığı uğrunda mübarizə aparmış və 1937-ci ildə həbs edilmiş, güllələnmişdi. Gənc olmasına baxmayaraq, ədəbiyyat sahəsində bir çox dəyərli tədqiqatların müəllifi olan Əmin Abid uşaq ədəbiyyatına da öz töhfələrini vermiş, bu əsərlərini "Məktəb" jurnalında çap etdirmişdir. Hər iki qardaşın uşaq ədəbiyyatı sahəsindəki yaradıcılıqları ilə yaxından tanışlıq məqsədilə oxucuların nəzərinə "Məktəb" jurnalında çap olunmuş əsərlərin siyahısını təqdim edirik.

Ümid edirik ki, bu siyahı tədqiqatçıların da diqqətini çəkəcəkdir:

- Mütəllibzadə A. Hatəm və çoban // Məktəb. – 1912. – 10 oktyabr. – № 17. – S. 271-272.
 Mütəllibzadə A. At və öküz // Məktəb. – 1914. – 112 fevral. – № 3. – S. 42-43.
 Mütəllibzadə A. Zülmün cəzası // Məktəb. – 1914. – № 8. – 12/13 aprel. – S. 125-126.
 Mütəllibzadə A. Ədalətli hakim // Məktəb. – 1914. – 2 iyun. – № 12. – S. 188.
 Mütəllibzadə A. Saf su // Məktəb. – 1914. – 21 oktyabr. – № 15. – S. 234-235.
 Mütəllibzadə A. Doğru uşaq // Məktəb. – 1914. – 18 noyabr. – № 17. – S. 265.
 Mütəllibzadə A. Kəndli və it : mənzumə // Məktəb. – 1914. – 13 dekabr. – № 19. – S. 303.
 Mütəllibzadə A. Vətənin üç igid balası // Məktəb. – 1914. – 30 dekabr. – № 20. – S. 317-319.
 Mütəllibzadə A. Yaxşı məsləhət hər şeydən yaxşıdır // Məktəb. – 1915. – 7 may. – S. 116-118.
 Mütəllibzadə A. Sözbə baxmamağın nəticəsi // Məktəb. – 1915. – 29 sentyabr. – № 12. – S. 186-189.
 Mütəllibzadə A. Fənni hekayələr // Məktəb. – 1916. – 21 mart. – № 2. – S. 25-28.
 Mütəllibzadə A. Oğurluq balası // Məktəb. – 1916. – 12 iyun. – № 6. – S. 92-94.
 Mütəllibzadə A. Millətərvər bir uşaq Fələstində // Məktəb. – 1916. – 10 avqust. – № 11. – S. 168-172.
 Mütəllibzadə A. Alim pişiyin hekayələri : Qızıl qurt xanım // Məktəb. – 1916. – 29 noyabr. – № 11. – S. 168-172.
 Mütəllibzadə A. Alim pişiyin hekayələri : Xanım cücənin vəfası //

- Məktəb. – 1917. – 12 yanvar. – № 12. – S. 182-188.
 Müznib Ə. Mollanın papağı // Məktəb. – 1911. – 29 noyabr. – № 1. – S. 13.
 Müznib Ə. Mirzə Fətəli Axundovun ruhuna : şeir // Məktəb. – 1911. – 11 dekabr. – № 2. – S. 19-21.
 Müznib Ə. Axund Hacı Molla Ruhulla Həzratlarının ruhuna // Məktəb. – 1912. – 21 yanvar. – № 5. – S. 67-68.
 Müznib Ə. Nəsihət : 5 yaşında oğlum Hüseynə // Məktəb. – 1912. – 30 dekabr. – № 22. – S.344.
 Müznib Ə. Şir, tülkü və ulaq // Məktəb. – 1913. – 31 dekabr. – № 22. – S. 343-344.
 Müznib Ə. Miras bölgüsü // Məktəb. – 1914. – 15 yanvar. – № 1. – S. 7-8.
 Müznib Ə. Bıçaq və dəli : mənzumə // Məktəb. – 1914. – 1 fevral. – № 2. – S. 30.
 Müznib Ə. İt və qurt : mənzumə // Məktəb. – 1914. – 22 fevral. – № 4. – S. 51-52.
 Müznib Ə. Bayramınız mübarək : şeir // Məktəb. – 1914. – 6 mart. – № 5. – S. 65.
 Müznib Ə. Yaddaş təsiri : Sədidən tərcümə // Məktəb. – 1914. – 12/13 aprel. № 8. – S.119.
 Müznib Ə. Nökar və at // Məktəb. – 1914. – 4 may. – № 10. – S. 150.
 Müznib Ə. At və öküz // Məktəb. – 1914. – 15 may. – № 11. – S. 166-167.
 Müznib Ə. Balalarımıza öyüd // Məktəb. – 1914. – 20 sentyabr. – № 13. – S. 197.
 Müznib Ə. Zeytun ilə qamış // Məktəb. – 1914. – 2 dekabr. – № 18. – S. 274-275.
 Müznib Ə. Ədəb : şeir // Məktəb. – 1915. – 7 yanvar. – № 1. – S. 1-3.
 Müznib Ə. Rəhmli uşaq // Məktəb. – 1915. – 8 mart. – № 5. – S. 69-70.

Sevil Əhmədova
 F.Köçərli adına Respublika Uşaq
 Kitabxanası Məlumat-bibliografiya
 şöbəsinin müdiri

Ə. Müznib qardaşı Əmin Abid ilə. 1919-cu il